

งานวิจัย : ญาณวิทยาเชิงพัฒนาหรือถดถอย

Research : Developmental or Obstructive Epistemology

รศ.ดร.ชงชัย สมบูรณ์

drpak08@hotmail.com

ในสังคมแห่งการเรียนรู้และการแสวงหาข้อความรู้ใหม่นั้น ระเบียบการวิจัย (Research Methodology) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ยอมรับว่ามีความน่าเชื่อถือ สำหรับการนำมาใช้แสวงหาความรู้ ความจริง เพื่อให้เกิดความงมงายแห่งข้อความรู้ (Category of knowledge) ได้อย่างชัดเจน งานวิจัยในแต่ละศาสตร์แต่ละสาขาจะใช้ญาณวิทยา (Epistemology) แห่งการเรียนรู้เพื่อหา “ข้อค้นพบใหม่” ย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับงานวิจัยนั้นอิงฐานคติ (Philosophy) ทางด้านใด แต่โดยทั่วไปงานวิจัยจะถูกสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ว่าญาณวิทยาแห่งการค้นหาคำถามความรู้ความจริง แบบนี้ได้ผ่านกระบวนการอย่างมีระบบระเบียบที่ไม่ต้องมีคำถามใดๆ

ญาณวิทยาแห่งปรัชญา เป็นการแสวงหาโลกทัศน์ใหม่โดยผ่านการคัดสรรความคิดจากการสร้างจินตทัศน์ (Vision) ที่กว้างไกล ญาณวิทยาคือวิธีการที่เข้าสู่ความจริงความรู้ หรือบางครั้งจะมีคำถามที่ถามกันต่อๆว่า เรารู้ความจริงได้อย่างไรและส่วนใหญ่จะมีระบบการตอบ 3 ประเด็น คือ

1. เหตุผลนิยม (Rationalism) นักปราชญ์ที่มีความเชื่อแบบนีอธิบายได้ว่า ความรู้ความจริงที่ได้มาจากการใช้ปัญญาและเหตุผลหาคำตอบเท่านั้น มนุษย์จะมีความรู้ติดตัวตั้งแต่เกิด (Innate Idea) เพียงแต่มนุษย์ปรับสภาพ “จิต” ให้มีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นและรับรู้ “แบบ” (Form) ต่างๆที่ปรากฏ ชาวเหตุผลนิยมจะไม่เชื่อความรู้ที่ผ่านจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ชั่วคราวไม่ใช่ความรู้ที่ถาวร นักปราชญ์กลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า ผัสสะที่เป็นอยู่อาจจะหลอกหลอนตัวเองได้เสมอ เช่น การมองรางรถไฟ การมอง Mirage บนท้องถนน ฉะนั้นการได้ความรู้และความจริง คือ การใช้วิธีนิรนัย (Deductions) เป็นวิธีวิทยาที่สำคัญ

2. ประจักษ์นิยม (Empiricism) นักปราชญ์กลุ่มนี้เน้นความรู้ความจริงที่เกิดจากประสบการณ์ที่มนุษย์สะสมไว้แล้วถ่ายทอดความรู้ที่ออกมาเป็น “แบบ” (Form)

ความรู้ใดๆ เป็นการถ่ายโยงสัมพันธ์ (Association) ระหว่างความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการสัมผัส ประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ การหาความรู้แบบอุปนัย (Inductive) ถือว่าเป็นวิธีวิทยาที่สำคัญในการหาความรู้ความจริง

3. ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) นักปราชญ์กลุ่มนี้ส่วนมากจะมีฐานคติที่ไม่เชื่อว่าความรู้มาจากเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง (Conditions) ความรู้ความจริงของกลุ่มปฏิบัตินิยมคือ ความรู้ความจริงที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวันมากกว่าความรู้ที่มีไม่ได้นำไปใช้ก็เปล่าประโยชน์ (total usefulness)

จะเห็นได้ว่าความรู้ความจริงที่เกิดจากทั้งสามโลกทัศน์ จะก่อให้เกิดการสร้างจินตทัศน์เพื่อให้เกิดความรู้ที่นำมาใช้ได้จริงกับชีวิต เมื่อมนุษยชาติให้การส่งเสริมการเสาะหาด้วยวิธีการนี้จึงสถาปนาความรู้แบบนี้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์มากกว่าไสยศาสตร์

เครื่องมือแห่งศาสตร์ของความรู้ใหม่: ระเบียบวิธีวิจัย

มนุษย์มีความเชื่อประการหนึ่งคือ ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมมี “เครื่องมือ” (Tool) แต่ผู้เขียนเชื่อ (เป็นการส่วนตัวว่า) วิธีคิดต่างหากเป็นที่มาของความรู้ งานวิจัยก็เช่นกันย่อมทำจากวิธีคิดที่สงสัยใคร่อยากรู้ อยากพิสูจน์บทตั้งที่คิดไว้เสมอ การเสาะแสวงหาสิ่งที่เรียกว่า “ความจริง” การหาความจริงโดยมีเหตุผลรองรับสนับสนุนหรือแม้แต่การกระทำที่ซ้ำโดยบางครั้งก็พบข้อความรู้เดิม แต่มุมมองใหม่ ซึ่งปรากฏการณ์ความรู้เหล่านี้จะถูกอธิบายในงานวิจัยเชิง Post modern เป็นส่วนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังมีงานวิจัยประเภทอื่น เช่น การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) งานวิจัยเชิงทดลอง (Action or Experimental Research) เป็นต้น

ปรากฏการณ์แห่งการวิจัยของนักวิจัยในประเทศไทยส่วนมากจะแบ่งตามลักษณะการได้มาซึ่งอรรถประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายของงานวิจัย โดยทั่วไปปัญหาปัจเจกจะไม่รู้เฉพาะเรื่องราวของ “การวิจัยแบบสอบถาม” (การวิจัยเชิงสำรวจ) แต่จะลุ่มลึกถึงฐานคติทางการวิจัยอื่นด้วย แต่ปรากฏการณ์ทางการวิจัยที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาของประเทศที่กำลังพัฒนาจึงมักให้ผู้วิจัยหน้าใหม่หรือมือสมัครเล่นหาความรู้ใหม่โดยแอบอิงและเข้าไปใกล้กับงานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นหลักจนบางครั้งทำให้เกิดการ “งมงาย” กับตัวเลข และกลับกลายเป็นการบ่มเพาะ โดยไม่รู้ตัว ในทางกลับกันงานวิจัยเชิงศึกษาวุฒิศาสตร์หรือปรากฏการณ์ทางสังคม ภาพรวมที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นแบบแผน จะมีความหมายแฝงอยู่ หรือ บางครั้งมีคุณสมบัติของข้อมูลนั้น

ยังไม่ปรากฏมากนัก ดังนั้นการแยกย่อยข้อมูลเป็นการลดทอน (Reduction) ลงไปและใช้วิธีการนับเป็นปริมาณตัวเลข จึงเป็นวิธีการที่ได้รับการปฏิเสธ สำหรับการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ด้วยตระหนักและศรัทธาแห่ง “พลังข้อมูล” ที่ซ่อนเร้นอยู่ของงานวิจัยในแต่ละอย่างของข้อความรู้ใหม่ที่ปรากฏออกมาในงานวิจัยแต่ละประเภทนั้นอยากให้เป็นข้อความรู้เพื่อพัฒนาจริง ๆ มิใช่ทำออกมาแล้วกลายเป็น”ขยะวิชาการ” ในสภาวะสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) งานวิจัยจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่ดีในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติในทุกๆมิติ แต่ในทางกลับกัน เพียงแต่ทำวิจัยแล้วไม่เกิดข้อความรู้ใหม่ สิ่งนั้นคงเป็นแค่ “พิธีกรรมทางญาณวิทยา” ที่อาศัยศาสตร์แห่งการวิจัยบังหน้า สุดท้ายก็ “ถดถอย” และเป็นวิบากกรรมของผู้อ่านงานวิจัยนั้น ๆ อย่างน่าสงสาร!!!

ในพายุโลกาภิวัตน์อารยะ ข้อความรู้แห่งองค์ความรู้ที่ดีๆ มีความหมายทางสังคมมากขึ้น ถ้ามุขยมี “จิตสำนึกและจิตวิญญาณ” ว่าอะไรคือประโยชน์แห่งความรู้ที่จะหยิบยื่นให้แก่มวลหมู่มนุษยชาติ สิ่งนั้นคือ ความรู้อันประเสริฐและถาวรยิ่งนัก

ธงชัย สมบูรณ์

เอกสารอ่านเพิ่มเติม

Crook,S., Pakulski, J.and Water.S, M. *Postmodernization: Change in Advanced Society* .Great Britain:Dotesisos , 1992.

Rosenau, P.M. *Post-modernism and the social sciences: insights ,inroads, and intrusions*.New Jersey : Princeton University Press,1992.

Dunn,S.G. *Philosophical foundations of Education* .New Jersey: Pearson Prentice,Inc.,2005.